

УДК 343.53(436)»1852»(091)

DOI 10.32755/sjlaw.2026.019

Денисов С. Ф.,

доктор юридичних наук, професор,
професор кафедри кримінального права,
процесу та криміналістики,
Класичний приватний університет,
м. Запоріжжя, Україна
ORCID: 0000-0002-1218-0016;

Кулик С. Г.,

кандидат юридичних наук,
менеджер, Альфагомма Азія,
м. Джохор-Бару, Малайзія
ORCID: 0009-0009-5659-3988;

Пальченкова В. М.,

доктор юридичних наук, професор,
професор кафедри конституційного,
адміністративного та трудового права,
Національний університет «Запорізька політехніка»,
м. Запоріжжя, Україна
ORCID: 0000-0001-6211-3025

КАРИГІДНІ ДІЛАННЯ ПРОТИ МОРАЛІ ЗА АВСТРІЙСЬКИМ КРИМІНАЛЬНИМ КОДЕКСОМ 1852 р.

У статті розглянуто та проаналізовано норми Австрійського Кримінального кодексу 1852 р., що встановлювали кримінальну відповідальність за вчинення злочинів та проступків проти суспільної моралі. Проведено порівняльний аналіз цих положень з аналогічними нормами чинного Кримінального кодексу України, а також з відповідними положеннями кримінального законодавства закордонних країн. На підставі проведеного дослідження обґрунтовано особливу важливість суспільної моралі як об'єкта кримінально-правової охорони на території Західної України у другій половині ХІХ ст.

Ключові слова: Австрійський Кримінальний кодекс 1852 р., злочини проти моралі, моральність, злочини та проступки, статеві злочини.

Постановка проблеми. У процесі реформування національної законодавчої системи, зокрема її кримінально-правової складової, особливої уваги потребує дослідження історичних джерел кримінального законодавства, що діяли на теренах сучасної України. Ураховуючи європейський вектор розвитку, доцільним буде розглянути кримінальне законодавство частини

України, що перебувала у складі Австрії, а пізніше Австро-Угорщини та Польщі. Особливу увагу привертає Австрійський Кримінальний кодекс 1852 р. (далі – Кодекс 1852 р.), який, будучи новою редакцією Кодексу 1803 р., слугував основним джерелом кримінального права в Галичині та Буковині. Після розпаду Австро-Угорщини він продовжував діяти в Галичині до введення там Польського Кримінального кодексу 1932 р. [1, с. 49–50].

На особливу увагу заслуговують кримінальні правопорушення, об'єктом посягання яких була суспільна мораль. Ці норми, пронизуючи всі суспільні відносини, є показовими для рівня цивілізованості та гуманності тогочасного суспільства, що своєю чергою знаходить відображення у кримінально-правових приписах.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питанням дослідження норм та положень Кодексу 1852 р., а також законодавства західноукраїнських земель ХІХ–ХХ століть займалися такі вітчизняні вчені, як П. С. Берзін, І. Й. Бойко, В. К. Гришук, М. І. Колос, В. С. Кульчицький, К. Б. Марисюк, М. В. Никифорак, М. Ю. Шуп'яна та ін. Здебільшого науковці зосереджували увагу на аналізі основних принципів, положень та дефініцій кодексів, чинності тих чи інших норм у просторі й часі, а також на поняттях і видах злочинів та покарань тощо.

Метою статті є історико-правовий аналіз норм Австрійського кримінального кодексу 1852 р., якими регламентувалася кримінальна відповідальність за вчинення злочинів і проступків проти моралі, а також з'ясування їх змісту, особливостей правового регулювання та місця у системі кримінального права тогочасної Австрійської монархії.

Виклад основного матеріалу. Для досягнення поставленої мети першочергово необхідно визначитися з основними категоріями, що застосовувалися у Кодексі 1852 р. Дослідниця М. Ю. Шуп'яна вказує, що кримінально карані діяння відповідно до ступеня тяжкості поділялися на тяжкі злочини, злочини і проступки. За вчинення тяжкого злочину, як правило, передбачалася смертна кара або позбавлення волі (звичайне чи тяжке). Злочини й проступки каралися штрафом, конфіскацією майна,

обмеженням прав, арештом (звичайним та безумовним), заборона проживання в певній місцевості тощо. [2, с. 76; 3, с. 76].

Важливим джерелом для поглибленого розкриття теми статті є «Правовий порадишник» Р. Е. Нараївського, виданий 1932 р., що за своєю суттю є коментарем до Австрійського та згодом Польського Кримінального кодексів [4, с. 816]. Розділ XII порадишника – «Каригідні ділання проти моралі» – присвячено характеристиці та аналізу норм, що встановлюють відповідальність за кримінальні правопорушення проти моралі. Слід врахувати, що праця Р. Е. Нараївського була видана через 80 років після ухвалення Кодексу 1852 р. та після розпаду Австро-Угорщини (1918 р.). Таким чином, його тлумачення відображає практику правозастосування вже пізнього періоду та може містити елементи впливу польської юридичної думки, особливо щодо загальних понять. Сам же Р. Е. Нараївський зауважує, що підручник написаний для широкого загалу, переважно для осіб без правничої освіти. Тому дослідник, прагнучи триматися «популярного викладу», оперує у своїй праці поняттями та дефініціями, прийнятними для розуміння вищезазначеної цільової аудиторії [4, с. 5].

Для позначення всіх видів кримінальних правопорушень дослідник апелює до терміна «**каригідний чин**», до яких відносять: злочини, проступки та встановлені Польським Кримінальним кодексом 1932 р. провини [4, с. 10]. Зважаючи на зміст наукових робіт, присвячених дослідженню Кодексу 1852 р., можна зауважити, що сам законодавець не вдавався до вживання терміна «каригідність». Це поняття є калькою німецького терміна *strafbar* (такий, що підлягає покаранню) і вживалося в австрійській правовій традиції для загального позначення всіх караних діянь. Слід відзначити, що використання терміна «каригідний» у юридичній термінології Галичини кінця XIX – початку XX ст. є показовим та підкреслює універсальність поняття «діяння, що підлягає карі / покаранню», охоплюючи всі категорії правопорушень (злочини, проступки). Такий підхід корелює з розрізненням у вітчизняній правовій науці між поняттями «карний» (той, що стосується карі, покарання) і «кримінальний» (той, що стосується злочину як найтяжчої категорії

правопорушень). Таким чином, «каригідний чин» може виступати як загальна правова категорія для всіх *strafbar*-діянь незалежно від їх правової кваліфікації чи ступеня суспільної небезпеки [5].

Аналіз змісту правового порадилика та наукових праць дозволяє стверджувати, що до злочинів проти моралі в Кодексі 1852 р. належала група статевого злочинів, регламентованих §§ 125–133. У межах цієї групи законодавець виокремлював п'ять основних видів злочинів, а саме: зґвалтування, так зване «поганьблення», безпутство, кровозмішення та звідництво, що свідчить про намагання системно врегулювати найбільш небезпечні посягання на мораль у кримінально-правовій площині. Водночас проступки, що посягали на мораль (зокрема §§ 502–506, 512–516, 523, 524 та ін.), не були об'єднані законодавцем у єдину структурну групу. Розпорошеність відповідних норм у тексті кодексу та їх внесення до різних розділів свідчить про відсутність системного підходу до регулювання менш тяжких посягань на мораль. До цієї категорії проступків належали звідництво та розпуста, знеславлення під обіцянку одружитися, перелюбство, публічне «негодкування», а також заборонені ігри та пияцтво. Такий підхід відображає розширене, соціально зумовлене розуміння моралі, характерне для кримінально-правового регулювання Австрійської монархії середини ХІХ ст.

Найтяжчими кримінальними правопорушеннями (каригідними чинами) проти моралі згідно з Кодексом 1852 р. вважалися: зґвалтування («знасилування») § 125, зґвалтування, що спричинило тяжку шкоду здоров'ю або життю («...знасилування потягнуло у знасилуваній тяжку шкоду її здоров'ю або життю») § 126 та зґвалтування жінки, яка перебуває в безпорадному стані («...яка знаходиться в стані безборонності й неприємності, хоч цього стану винуватець не спрвадив») або малолітньої («...яка не покінчила ще чотирнадцяти літ, хоч би й не находилася в повищій стані безборонності») § 127 [4, с. 80]. Цікавим є вибір законодавця помістити ці злочини до категорії злочинів проти моралі. Ще більш цікавою є та обставина, що вищезазначений каригідний чин міг вважатися таким тільки щодо жінки, з якою злочинець не був у шлюбних

стосунках. Наступна особливість – потерпілою могла бути лише особа жіночої статі [4, с. 80].

Такий підхід відрізняється від сучасних положень аналогічної статті чинного Кримінального кодексу України (далі – КК України). Відповідно до ст. 152 КК України потерпілою від злочину може бути особа, яка перебуває у шлюбі зі злочинцем (офіційно зареєстрованому або фактичному) [6, с. 8]. Ба більше: законодавчі нововведення від 06.12.2017 № 2227-VIII (нова редакція ст. 152 та 153 КК України, що набрала чинності 11.01.2019) актуалізували та зробили особливий наголос на вищезазначеному, зазначивши, що зґвалтування, вчинене щодо подружжя чи колишнього подружжя, є кваліфікованою обставиною (ч. 2 ст. 152 КК України в новій редакції) та передбачає більш жорсткі санкції [7].

Як уже вказувалося, зґвалтування та подібні за складом злочини належали до категорії тяжких, відповідно й санкції за вчинення останніх були більш суворими. Так, за вчинення зґвалтування було передбачено позбавлення волі («тяжка в'язниця») строком від 5 до 10 років. Якщо зґвалтування мало наслідком завдання тяжкої шкоди здоров'ю потерпілої, санкцією передбачалося збільшення строку ув'язнення від десяти до двадцяти років. У разі настання смерті потерпілої внаслідок сексуального насильства призначалося довічне позбавлення волі (правовий порадник не уточнює, чи застосовувалася ця санкція до випадків спричинення смерті потерпілій з необережності).

Бойко І. Й. вказує, що різниця між звичайною й тяжкою в'язницею полягала в тому, що остання посилювалася несприятливими умовами відбування покарання: піст, тверде ліжко, одиночна камера й т. ін. [2, с. 76]. Однак Р. Е. Нарайвський, характеризуючи різновиди кар, зазначав, що «між тяжкою та звичайною в'язницею нема сьогодні (на той час) різниці» [4, с. 5]. Слід зауважити, що ця ремарка автора відображає стан пенітенціарної системи у 1932 р., а не початкові наміри австрійського законодавця середини XIX ст., для якого розрізнення тяжкої та звичайної в'язниці очевидно було принциповим. Зважаючи на таке твердження, можна припустити відсутність можливості

забезпечення різних умов ув'язнення (більш чи менш суворих) у закладах пенітенціарної системи того часу.

Одним з тяжких злочинів проти моралі було «поганьблення»¹ (§ 128). Згідно з диспозицією норми цей злочин полягав у тілесному «надуживанні» особи, вчиненому з метою задоволення статевого потягу іншим способом, ніж «згвалтування» (§ 127). Суб'єктом злочину були діти віком до 14 років або особи, які перебували у стані безпорадності чи непритомності стосовно дітей. Санкція передбачала тяжку в'язницю від 1 до 5 років, у разі обтяжувальних обставин – до 10 років, а якщо настає тяжка шкода здоров'ю або смерть – до 20 років [4, с. 80].

Що ж до § 29, то вона встановлювала відповідальність за злочин безпутства, тобто, як зазначає сам Р. Е. Нараївський, – злочини проти природи, а саме статеві зносини з представниками тваринного світу (§ 129 а) та особами однієї статі (§ 129 б). Останнє формулювання не відповідає сучасним толерантним поглядам та законодавчим напрямом багатьох європейських країн щодо одностатевих відносин. Варто зазначити, що Кодекс 1852 р. у цьому аспекті залишався консервативним. Тоді як деякі країни, зокрема Франція, ще у 1791 р. виключили одностатеві відносини з кримінального закону, австрійське законодавство, перебуваючи під впливом консервативної релігійно-суспільної свідомості, зберігало криміналізацію. Ця обставина своєю чергою вказує на конкретно історичний характер суспільної моралі та можливість її трансформації зі зміною ціннісних світоглядних орієнтирів суспільства, що втілюється в законодавстві [8, с. 76]. Санкцією за цей злочин було передбачено «тяжку в'язницю» у виді позбавлення волі на строк від 1 до 5 років. Якщо ж злочин, передбачений пунктом «а» § 129, вчинявся способами, визначеними у § 125 (із застосуванням насильства), до винного застосовувалася більш жорстка санкція – позбавлення волі від 5 до 10 років. У випадку настання наслідків, визначених § 126 (тяжка шкода життю або здоров'ю, смерть потерпілого), – від 10 до 20 років.

¹ Поганьблений – такий, якого принизили, осоромили, позбавили честі; який поставлений у безвихідне становище.

Кровозмішення також вважалося злочином (§ 131), за вчинення якого передбачалося покарання у виді позбавлення волі від 6 місяців до 1 року. Суб'єктами могли бути родичі прямої або бічної лінії, незалежно від шлюбного походження [4, с. 81]. Сучасне українське законодавство не встановлює кримінальної відповідальності за інцест, але ст. 26 Сімейного кодексу забороняє шлюб між близькими родичами. Що ж до закордонної практики, то низка країн Європи, Американського континенту та Азії встановлюють кримінальну відповідальність за інцест: Великобританія [9], Ірландія [10], Польща [11], Канада [12], Малайзія [13, р. 191].

Злочин, передбачений § 132 Кодексу 1852 р., мав назву «зводництво до безпуття»² та полягав у вчиненні розпусних дій щодо осіб, які перебували у службовій чи адміністративній залежності від винної особи, а також під її опікою, наглядом, вихованням або навчанням. До таких відносин, зокрема, належали зв'язки між слугою і паном, в'язнем і наглядачем, хворим і лікарем. За вчинення цього злочину законодавством передбачалося покарання у виді позбавлення волі строком від 1 до 5 років [4, с. 81].

На відміну від злочину «зводництва до безпуття», передбаченого § 132 Кодексу 1852 р., зводництво у розумінні §§ 512, 513 визнавалося проступком. Воно охоплювало дії, спрямовані на сприяння розпусті, зокрема надання житла «розпусницям», посередництво або приведення осіб з метою здійснення заборонених домовленостей цього характеру. За вчинення такого проступку встановлювалося покарання у виді арешту строком від 3 до 6 місяців з можливістю його посилення у разі тривалого здійснення відповідної діяльності. Окремо законодавець регламентував відповідальність власників готелів та шинків за так зване «полегшення розпусти» (§ 515), яка за перше вчинення обмежувалася грошовою карою, а у разі повторності – тягла за собою суворіші правові наслідки. На відміну від сучасного КК України, у якому «зводництво» (сутенерство) належить до зло-

² Безпуття (те саме, що «безпутство») – розпуста (аморальний, розпусний спосіб життя), розпутство, розпущеність, розпуста, безпутство, блуд (статевість).

чинів, австрійський законодавець середини XIX ст. розглядав його як менш суспільно небезпечне діяння, відносячи до категорії проступків.

Кодекс передбачав і низку інших проступків, пов'язаних з розпусними діями. Зокрема, встановлювалася відповідальність «домівника»³ за збезчещення малолітньої доньки або малолітнього родича пана чи пані, а також служниці – за спонукання до розпусти малолітнього сина або родича родини, у якій вона перебувала на службі. За такі діяння передбачалося покарання у виді строгого арешту строком від 1 до 3 місяців з урахуванням характеру родинних та службових стосунків. Водночас відповідно до § 505 Кодексу притягнення до відповідальності допускалося лише за ініціативою близьких родичів або опікунів, що свідчить про віднесення цієї категорії справ до проступків приватного обвинувачення.

На особливу увагу заслуговує проступок «знеславлення під обіцянкою подружжя» (§ 506). Його зміст полягав у втягненні особи у статеві стосунки шляхом недотриманої обіцянки вступу в шлюб, за що встановлювалося покарання у виді арешту строком від 1 до 3 місяців, а також передбачалося право потерпілої особи на відшкодування шкоди [4, с. 81]. Варто зазначити, що у кримінальному законодавстві низки закордонних держав, зокрема окремих країн Південної Америки, подібні діяння й нині можуть кваліфікуватися як злочини, однак із запровадженням спеціальних вимог до потерпілої особи. Як зазначає Г. Я. Мартинишин, у різних правопорядках такими умовами можуть бути неповноліття та незайманість потерпілої, її незаміжній статус або наявність «доброї репутації», що свідчить про збереження морально-оціночного підходу до цього складу правопорушення [14, с. 68–69].

Проступок перелюбства («зламання подружньої вірності»), передбачений §§ 502, 503, належав до правопорушень приватного обвинувачення, оскільки притягнення до відповідальності було можливим лише за заявою зневаженої сторони.

³ «Домівник» (домочадець) – людина, яка проживає в домі на правах члена сім'ї.

Суб'єктами цього проступку визнавалися як особа, що перебувала у шлюбі, так і незаміжня або неодружена особа, яка вступила з нею в позашлюбні стосунки. Водночас у науково-практичних коментарях до Кодексу, зокрема у праці Р. Е. Нараївського, не міститься однозначного роз'яснення щодо особливостей притягнення до відповідальності у випадку, коли обидві співвинні особи перебували у шлюбі. Характерним є й те, що навіть волевиявлення зневаженої сторони щодо збереження шлюбних стосунків не звільняло винних від покарання у виді арешту строком від 1 до 6 місяців. Крім того, законодавець передбачав диференціацію відповідальності залежно від наслідків діяння, застосовуючи суворіше покарання до жінки у разі, якщо внаслідок перелюбства виникала невизначеність щодо батьківства новонародженої дитини, що відображає патріархальний характер тогочасного кримінально-правового регулювання.

Окрім «зламання подружньої вірності», Кодекс 1852 р. передбачав проступок «порушення подружньої вірності», який охоплював дії на кшталт крадіжок і «спроневірення»⁴ між родичами, неповаги дітей до старших та зневаги слуг до осіб, яким вони підпорядковувалися [4, с. 82]. Запобігання таким діянням розглядалося здебільшого як приватна справа сім'ї, доки вони не виходили за межі родинних стосунків. У разі, коли проступки ставали публічно видимими й завдавали шкоди інтересам третіх осіб (родичів, опікунів, службодавців), їх розглядали як порушення суспільної моралі. Законодавець надавав органам влади право втручатися з метою «відвернення непорядку» та визначення відповідного покарання, що враховувало тяжкість діяння та рівень суспільної шкідливості. У § 515 не встановлювалися конкретні види санкцій, що залишало широке поле для застосування як виховних, так і штрафних чи інших заходів, залежно від характеру проступку та обставин його вчинення.

⁴ Спроневірення – крадіжка, розтрата (у деяких випадках може означати: спроневерити – зневіритись, спроневеритися – зрадити).

Ще одним проступком проти моралі було «прилюдне негодовання» (згіршення)⁵ (§ 516), за яке передбачався суворий арешт строком до 6 місяців [4, с. 83]. Він стосувався осіб, які образливими або розпусними діями порушували добрі звичаї та соромливість у «простацькій» формі, викликаючи прилюдне обурення. Якщо ті самі дії здійснювалися шляхом поширення образливої інформації друком (листівки, статті тощо), санкція передбачала суворий арешт від 6 місяців до 1 року [4, с. 83].

На окрему увагу заслуговує стаття «Заборонені ігри», яка передбачала фінансову відповідальність за участь у заборонених іграх, зокрема «газардових»⁶ або «льосових», а також інших іграх, заборонених окремими приписами. За кожний випадок проступку накладався штраф від 20 до 500 золотих. Третина стягненої суми передавалася інформатору, навіть якщо він сам брав участь у грі. Окрім того, відповідальність покладалася на осіб, які надавали дозвіл на проведення заборонених ігор у власних помешканнях [4, с. 83]. У сучасному українському правовому полі регулювання азартних ігор значно відрізняється від норм Кодексу 1852 р. Раніше в Україні діяв Закон «Про заборону грального бізнесу», який встановлював фінансову відповідальність для суб'єктів господарювання, що організовували та проводили азартні ігри. Зокрема, передбачалося накладення штрафів та конфіскація грального обладнання [15]. Однак цей закон нині не є чинним, і правове регулювання азартних ігор здійснюється відповідно до нового законодавства про державне регулювання діяльності щодо організації та проведення азартних ігор, яке передбачає ліцензування, контроль та різні види адміністративної відповідальності [16].

Важливе значення для захисту суспільної моралі у Кодексі 1852 р. мала відповідальність за пияцтво. Як зазначає Р. Е. Нараївський, пияцтво кваліфікувалося як проступок, якщо в стані сп'яніння особа вчиняла дії, які за тверезого стану вважалися б злочином [4, с. 84]. За такий проступок передбачався арешт

⁵ «Згіршення» – скандал; випадок, який викликає загальне незадоволення, ганьба.

⁶ «Газардові гри» – азартні ігри (гра в карти, у шахи, у дамки, на більярді).

строком від 1 до 3 місяців. Кодекс також передбачав кваліфіковані обставини, за наявності яких строк арешту міг бути збільшений до 6 місяців (§ 523). До них належало свідоме знання особою власної нездатності контролювати дії у стані сп'яніння. Окремо регламентувалася відповідальність за виконання робіт у стані сп'яніння в небезпечних умовах, зокрема на дахах, рихтованнях або з вогнебезпечними предметами, що могло призвести до пожежі, – у таких випадках арешт становив від одного до восьми днів, а у разі повторення – до одного місяця (§ 524).

Висновки. Таким чином, аналіз норм Австрійського кримінального кодексу 1852 р. дозволяє виділити ключові особливості кримінально-правової охорони суспільної моралі на західноукраїнських землях у другій половині XIX ст. Моральність розглядалася як самостійний і пріоритетний об'єкт кримінально-правової охорони. Значна частина діянь, які сьогодні кваліфікуються як правопорушення проти статевої свободи і статевої недоторканості, у Кодексі 1852 р. належала до «каригідних ділань проти моралі», що свідчить про високий рівень нормативної регламентації морально-етичних вимог. До правопорушень проти моралі належали не лише сексуальні посягання, а й перелобство, пияцтво, зневага в сім'ї та азартні ігри, що нині здебільшого належать до приватної сфери. Законодавство підкреслювало захист жінок і дітей, водночас відображаючи гендерну нерівність тогочасного суспільства. Система санкцій була суворою та ієрархічною: найнебезпечніші діяння каралися тривалими строками ув'язнення, проступки – від штрафів до арешту, що свідчить про роль моралі як фактора соціальної стабільності. Аналіз окремих складів правопорушень демонструє відмінність підходів минулого від сучасного кримінального законодавства України. Частина норм сьогодні видається архаїчною або несумісною з актуальними правами людини, тоді як інші (зокрема, щодо сексуальних посягань на дітей) залишаються релевантними й отримали сучасне, більш деталізоване регулювання. Отже, «каригідні ділань проти моралі» в Австрійському кримінальному кодексі 1852 р. відображають специфіку правового мислення та соціокультурних цінностей епохи, а їхнє дослідження важливе для розуміння історичної трансформації кримінально-правових інститутів і місця моралі у системі кримінального права.

Список використаних джерел

1. Шуп'яна М. Ю. Кодифікація австрійського кримінального законодавства у другій половині XIX ст. – на початку XX ст. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія: Право.* 2016. Вип. 37 (1). С. 47–50.
2. Бойко І. Й. Покарання на українських землях за кримінальним законодавством Австрії та Австро-Угорщини (1772–1918 рр.). *Вісник Львівського університету. Серія: Юридична.* 2014. Вип. 59. С. 71–79.
3. Шуп'яна М. Ю. Поняття та види злочинів за Австрійським Кримінальним кодексом 1852 р. *Часопис Київського університету права.* 2013. № 1. С. 74–77.
4. Нараївський Е. Р. Правовий poradник. Коломия : Рекорд, 1932. 830 с.
5. Гінзбург М. Нотатки термінолога: поняттєва різниця між прикметниками «кримінальний» та «карний». *Юридичний журнал: правове видання.* 2007. № 1. С. 71–75.
6. Дудоров О. О. Злочини проти статевої свободи та статевої недоторканості особи (основні положення кримінально-правової характеристики): практ. poradник. Северодонецьк : РВВ ЛДУВС ім. Е. О. Дідоренка, 2018. 92 с.
7. Про внесення змін до Кримінального та Кримінального процесуального кодексів України з метою реалізації положень Конвенції Ради Європи про запобігання насильству стосовно жінок і домашньому насильству та боротьбу з цими явищами : Закон України від 06.12.2017 № 2227-VIII. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14> (дата звернення: 02.11.2025).
8. Валюк О. Я. Наукової концепції моралі й моральності. *Проблеми сучасної психології* : збірник наукових праць КПНУ імені Івана Огієнка, Інституту психології ім. Г. С. Костюка АПН України. 2010. Вип. 7. С. 75–86.
9. Sexual Offences Act 2003. Chapter 42. Part 1. Familial child sex offences. Section 27. URL: https://www.legislation.gov.uk/ukpga/2003/42/pdfs/ukpga_20030042_en.pdf (дата звернення: 02.12.2025).
10. Punishment of Incest Act 1908 (with amended by act 1995). URL: <http://www.irishstatutebook.ie/eli/1995/act/12/enacted/en> (дата звернення: 02.12.2025).
11. Kodeks karny. Rozdział XXV. Przestępstwa przeciwko wolności seksualnej i obyczajności (art. 201). URL: <http://prawo.sejm.gov.pl/isap.nsf/download.xsp/WDU19970880553/U/D19970551Lj.pdf> (дата звернення: 02.12.2025).

12. Criminal Code of Canada. P. V: Sexual Offences, Public Morals and Disorderly Conduct: Sexual Offences, 155 (1). Incest. URL: <https://laws-lois.justice.gc.ca/eng/acts/C-46/page-33.html#docCont> (дата звернення: 02.12.2025).

13. Penal code of Malaysia (Act 574) (Chapter XVI Offences affecting the human body: Rape: 376 A (Incest): International Law Book Services, Selangor. 247 p.

14. Мартинишин Г. Я. Статева недоторканість як об'єкт кримінально-правової охорони в Україні : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.08 / Львівський державний університет внутрішніх справ МВС України. Львів, 2017. 220 с.

15. Про заборону грального бізнесу: Закон України від 15.05.2009 № 1334-VI. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1334-17_ (дата звернення: 24.12.2025).

16. Про державне регулювання діяльності щодо організації та проведення азартних ігор: Закон України від 14.07.2020 № 768-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/768-20#Text> (дата звернення: 24.12.2025).

Denysov S.,

Doctor of Law, Professor,
Professor of the Department Criminal Law,
Procedure, and Criminalistics,
Classic Private University, Zaporizhzhia, Ukraine
ORCID: 0000-0002-1218-0016;

Kulyk S.,

Candidate of Law Sciences,
manager, Alfagomma Asia Sdn Bhd,
Johor Bahru, Malaysia
ORCID: 0009-0009-5659-3988;

Palchenkova V.,

Doctor of Law, Professor,
Professor of the Department of Constitutional,
Administrative and Labor law,
National University "Zaporizhzhia Polytechnic",
Zaporizhzhia, Ukraine
ORCID: 0000-0001-6211-3025

**KARIGIDNI DILANNYA AGAINST MORAL
BY AUSTRIAN CRIMINAL CODE 1852**

The article is devoted to one of section Austrian Criminal Code 1852 (was valid on West Ukraine territory in second part of XIX century) – offences against

moral. Civil moral one of the most important part of social life, which is reflection of life and spirit values of this society at some particular historical periods. It also set up the rules which transform into national criminal legislation. Austrian Criminal Code 1852 was researched by such domestic scientists as I. Boyko, V. Kulchytsky, M. Nikiforak M. Shupyana and others.

Depending on the seriousness of offences in Austrian Criminal Code there were serious crimes, crimes and misconducts. For the first kind of offences applied death penalty or imprisonment. Crimes and misconducts punished by penalties, confiscation of property, deprivation of rights etc.

Section crimes against moral had included serious crimes like rape, defilement, sexual intercourse with animals and homosexual act, incest, debauchery and others. Another interesting fact, the victim of rape could be only woman which isn't married with rapist. Also the section has several misconducts, namely, procuring, adultery, stealing inside the family and embezzlement, swearing, gambling, drunkenness etc. For some debauchery misconducts responsibility came only upon request of close relatives of victim person.

Some of articles are compared with the same legal provisions of modern Criminal Code of Ukraine and criminal legislation some of European countries, considered the similarities and differences.

Special feature of Austrian Criminal Code 1852 is most of above-mentioned offenses which usually belongs to sexual crimes here had been put inside the section offenses against moral. Thus, legislator recognized main object of violation is public moral.

In view of the above authors infer those criminal provisions of Austrian Criminal Code 1852 which set up responsible for offences against moral was match to "spirit of the age" and advanced for that time.

Key words: *Austrian Criminal Code 1852, offences against moral, morality, crimes and misconducts, sexual crimes.*

References

1. Shupyana, M. Yu. (2016), "Codification of Austrian criminal legislation in the second half of the 19th – early 20th centuries", *Scientific Bulletin of Uzhhorod National University. Series: Law*, Vol. 37 (1), pp. 47–50.
2. Boyko, I. Y. (2014), "Punishment in the Ukrainian lands under the criminal legislation of Austria and Austro-Hungary (1772–1918)", *Bulletin of Lviv University. Series: Legal*, Vol. 59, pp. 71–79.
3. Shupyana, M. Yu. (2013), "Concept and types of crimes under the Austrian Criminal Code of 1852", *Kyiv University of Law Journal*, No. 1, pp. 74–77.
4. Naraiivskyi, E. R. (1932), *Legal Advisor*, Kolomyia, Rekord.
5. Hinzburg, M. (2007), "Notes of a terminologist: conceptual difference between adjectives "criminal" and "punitive", *Legal Journal: Legal Edition*, No. 1, pp. 71–75.
6. Dudorov, O. O. (2018), *Crimes against sexual freedom and sexual inviolability of the person (main provisions of criminal-legal characterization) : practical guide*, Severodonetsk, RVV LDUVS named after E. O. Didorenko.

7. Ukraine (2017), *On amendments to the Criminal and Criminal Procedure Codes of Ukraine to implement the provisions of the Council of Europe Convention on preventing and combating violence against women and domestic violence*: Law of Ukraine No. 2227-VIII, available at: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14> (accessed 2 November 2025).

8. Valiuk, O. Ya. (2010), "Scientific concept of morality and moralness", *Problems of Modern Psychology*: Collection of scientific papers of KPNU named after Ivan Ohienko, Institute of Psychology named after H. S. Kostyuk, Vol. 7, pp. 75–86.

9. UK Government (2003), *Sexual Offences Act 2003, Chapter 42, Part 1, Familial child sex offences, Section 27*, available at: https://www.legislation.gov.uk/ukpga/2003/42/pdfs/ukpga_20030042_en.pdf (accessed 2 December 2025).

10. Ireland (1995), *Punishment of Incest Act 1908 (as amended by Act 1995)*, available at: <http://www.irishstatutebook.ie/eli/1995/act/12/enacted/en> (accessed 2 December 2025).

11. Poland (1997), *Kodeks karny: Rozdział XXV. Przestępstwa przeciwko wolności seksualnej i obyczajności (art. 201)*, available at: <http://prawo.sejm.gov.pl/isap.nsf/download.xsp/WDU19970880553/U/D19970551Lj.pdf> (accessed 2 December 2025).

12. Canada (n.d.), *Criminal Code of Canada, P.V: Sexual Offences, Public Morals and Disorderly Conduct: Sexual Offences, 155 (1), Incest*, available at: <https://laws-lois.justice.gc.ca/eng/acts/C-46/page-33.html#docCont> (accessed 2 December 2025).

13. Malaysia (n.d.), *Penal Code of Malaysia (Act 574), Chapter XVI Offences affecting the human body: Rape, 376A (Incest)*, International Law Book Services, Selangor.

14. Martynyshyn, H. Ya. (2017), *Sexual inviolability as an object of criminal-legal protection in Ukraine*: PhD in Law thesis, Lviv, Lviv State University of Internal Affairs of the Ministry of Internal Affairs of Ukraine.

15. Ukraine (2009), *On the prohibition of gambling business*: Law of Ukraine No. 1334-VI, available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1334-17> (accessed 24 December 2025).

16. Ukraine (2020), *On state regulation of activities regarding organization and holding of gambling*: Law of Ukraine No. 768-IX, available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/768-20#Text> (accessed 24 December 2025).

Дата першого надходження статті до видання: 19.12.2025.

Дата прийняття статті до друку після рецензування: 10.01.2026.

Дата публікації (оприлюднення): 18.02.2026.